

Contra-expertise Ontwerpbesluit Sanering KNSF-terrein

Auteur: ir. Jan Bovenlander

Opdrachtgevers: Stichting Behoud Vesting Muiden
Stichting Stad Muiden
Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, afd. Amsterdam
Milieufederatie Noord Holland

Muiden, oktober 2007 (dit document is een deel van het volledige rapport)

De rechten op dit document zijn uitdrukkelijk voorbehouden

Toetsing van de Samenvattende Rapportage en het Raamsaneringsplan

Wij hebben de Samenvattende Rapportage en het Raamsaneringsplan globaal getoetst aan ons bekende gegevens.

Daarbij is de samenvatting van de verontreinigingssituatie zoals deze op 25 maart 2005 door staatssecretaris Van Geel aan de Tweede Kamer gerapporteerd werd, cruciaal:

“Geachte Voorzitter,

In uw brief van 23 maart vraagt u om het kostenoverzicht zoals omschreven in vraag 9 van de door de leden Verdaas en Van Velzen op 14 maart jl. ingediende schriftelijke vragen inzake het KNSF-terrein. Hierover kan ik u het volgende mededelen:

De gehanteerde saneringskosten zijn afkomstig uit de door Arcadis in opdracht van KNSF opgestelde open begroting. De kosten zijn gebaseerd op diverse onderzoeken, uitgevoerd door Heidemij, DHV, Pro analyse en bureau Edelman.

De sanering bestaat uit twee delen, sanering bovengronds (€ 23,5 miljoen, waarvan € 375.000 voor asbestsanering) en de sanering ondergronds (€ 43,5 miljoen, waarvan € 634.700 voor het verwijderen en afvoeren van met asbest verontreinigde grond). De overige kosten betreffen kosten voor de beëindiging van bedrijfsactiviteiten (€ 4,4 miljoen) en beheer (€ 5,1 miljoen) tijdens de saneringswerkzaamheden, mede in verband met de vergunningvereisten op dit punt. Voor een gedetailleerd overzicht van de saneringskosten verwijs ik u naar bijlage 1 bij deze brief.

De kosten van het detecteren en verwijderen van explosieven uit ondergrondse infrastructuur zijn begroot op € 850.000. De kosten van detecteren en verwijderen van explosieven uit het terrein zijn begroot op € 2.375.000.

Voor de sloop tarieven is een gedifferentieerd tarief gehanteerd (van € 100 tot € 800 euro per m2) op basis van de te slopen panden. Een en ander afhankelijk van de te verwachten aan te treffen verontreinigingen in de diverse gebouwen. Bij deze tariefstelling is rekening gehouden met het feit dat in veel van de ruim 120 opstallen honderden jaren explosieven zijn geproduceerd.”

We beperken ons tot wat de Staatssecretaris over de ondergrondse sanering rapporteert naar aanleiding van de in opdracht van KNSF opgestelde Open Begroting. Op deze begroting is, in opdracht van de Provincie Noord Holland, door het bureau Oranjewoud een Contra-expertise uitgevoerd (projectnr 134922, 16 juni 2003).

Over laatste alinea uit zijn brief willen wij echter opmerken dat de Contra-expertise van Oranjewoud een tarief voor de sloop van € 50 per m2 redelijk acht (blz. 34)¹ en deze veronderstelling in de praktijk bewezen is, immers: de gebouwen zijn met een geringe inspanning in enkele maanden gesloopt (totaal circa 20.000 m2). Verder zijn alle gebouwen jonger dan 125 jaar. Slechts enkele, maximaal vijf gebouwen zijn gebouwd tussen 1880 en 1900. Na de ontploffing van 1972 zijn in het kader van een veiligheidsoperatie 27 gebouwen opgericht. Er zijn in totaal 107 gebouwen, waarvan 89 voor productie en opslag. De ‘slordige’ wijze waarop de Staatssecretaris de Tweede Kamer informeert achten we typerend voor de onzorgvuldigheid waarmee de Rijksoverheid met dit project omgaat.

Dat is des te opmerkelijker omdat de Rijksoverheid bekend is met de door het bureau Oranjewoud uitgevoerde vernietigende Contra-expertise op de Open Begroting.

Over de saneringskosten schrijft Oranjewoud: “De eenheidsprijzen voor de werkzaamheden zijn erg hoog. De indruk is ontstaan dat in alle eenheidsprijzen de risico's zijn verwerkt, daarnaast zijn er extra werkzaamheden om de risico's te beperken opgenomen en zijn de werkzaamheden met een verhoogd risico apart opgenomen. In de staartposten is ook nog een risicovoorziening opgenomen. Het is nu onduidelijk wat de verhouding is tussen de risicoreservering en werkelijke kosten, een inschatting zal neigen naar 80:20, wat wil zeggen dat 80% van de kosten gereserveerd zijn om de risico's af te dekken.” (Contra-expertise Oranjewoud, blz. 35). Het bedrag van 43,5 miljoen euro voor de bodemsanering dat opgevoerd is in de

¹ De bladzijde nummering slaat op de versie van dit rapport die verkregen werd door middel van de Wet Openbaarheid Bestuur

'Open Begroting' is als volgt opgesplitst, waarbij 'netto' staat voor zonder risicovoorziening en 'bruto' voor mét risicovoorziening – dat wil zeggen een exorbitante 45,6% extra:

	netto	bruto
Sanering Ondergrond		43.500.988
Detectie en verwijderen explosieven	6.007.500	8.750.801
Verwijderen ondergrondse constructies	3.388.688	4.936.119
Verwijderen en afvoeren met asbest verontreinigde grond	305.250	444.641
Verwijderen en afvoeren met asbest verontreinigde grond	634.700	924.533
Verwijderen en afvoeren slib uit sloten en watergangen	1.328.336	1.934.915
Sanering verontreinigde grond	2.287.667	3.332.321
Sanering grondwaterverontreiniging	279.055	406.484
Bodemsanering brandplaatsen	1.090.000	1.587.744
Verwijderen en afvoer wegen, paden en wegverhardingen	8.059.547	11.739.907
Verwijderen en afvoeren riolering	647.160	942.683
Verwijderen en afvoeren kabels en leidingen	270.000	393.294
Verwijderen en afvoer overig	3.844.642	5.600.282
Werkzaamheden algemene aard	771.250	1.123.438
Veiligheid	950.000	1.383.814
Onvoorziene kosten	2.986.379	
Algemene kosten winst en risico	5.256.028	
Risicovoorziening opdrachtgever	3.285.017	
Planbegeleiding en ontwikkeling	1.971.010	
CAR verzekering	138.759	

Ondanks wat in 2002 bekend was (het 'Edelman rapport', dat vermeldt dat het terrein nauwelijks verontreinigd is) staat in de 'Open begroting' een bedrag van 43,5 miljoen euro voor de bodemsanering opgevoerd. Wanneer het Raamsaneringsplan wordt uitgevoerd, en men saneert wat de Samenvattende Rapportage aanbeveelt, dan wordt er slechts een kleine fractie van dit bedrag gehaald.

Detectie en verwijderen explosieven	6.007.500	8.750.801
-------------------------------------	-----------	-----------

"Detectie en verwijderen explosieven" (6 miljoen euro netto, 8,7 miljoen euro bruto) blijft in de Samenvattende Rapportage en Raamsaneringsplan onbesproken. In het Veiligheids- en Gezondheidsplan voor de kap van het Kruitbos wordt het terrein veilig geacht. Desondanks zijn de kosten van detecteren en verwijderen van explosieven uit het terrein op € 2.375.000 (netto) begroot. De rest van het bedrag zou opgaan aan het verwijderen van gemorste korreltjes kruit. Het hoofdstuk "Kruit gerelateerde verontreinigingen" uit het Raamsaneringsplan vermeldt hier niets over. Deze tegenstrijdigheden zullen ons inziens in het kader van de vereiste zorgvuldigheid nader onderzocht moeten worden.

Verwijderen ondergrondse constructies	3.388.688	4.936.119
---------------------------------------	-----------	-----------

"Verwijderen van ondergrondse constructies" (een kleine 5 miljoen euro bruto) komt in de Samenvattende Rapportage en Raamsaneringsplan niet voor. Ondergrondse constructies zijn er niet, en dus gaat het hier voornamelijk om het verwijderen van funderingspalen, waarvan het bekend is dat het beter is ze gewoon te laten zitten. Er is een exorbitant hoog bedrag voor opgevoerd (Contra-expertise Oranjewoud komt op 270.000 euro, wanneer alle funderingspalen verwijderd, gebroken en afgevoerd worden (blz 35)). Deze tegenstrijdigheid zal ons inziens in het kader van de vereiste zorgvuldigheid nader onderzocht moeten worden. Er is ook sprake van het verwijderen van ondergrondse opslagtanks, echter: deze waren er niet.

Verwijderen en afvoeren met asbest verontreinigde grond	305.250	444.641
Verwijderen en afvoeren met asbest verontreinigde grond	634.700	924.533

"Verwijderen en afvoeren met asbest verontreinigde grond" staat er inderdaad tweemaal in (!), voor een bedrag van totaal 1,37 miljoen euro (bruto). Het Raamsaneringsplan vermeldt echter dat er géén asbest in de bodem is aangetroffen. De veronderstelling dat asbest met exploderen van asbesthoudende gebouwen verspreid kan zijn wordt gelogenstraft omdat er geen asbest in de gebouwen toegepast werd – hetgeen ook in het Raamsaneringsplan bevestigd wordt. Toch is er op basis van aan KNSF bekende gegevens voor deze post 1,37 miljoen euro opgevoerd. Deze tegenstrijdigheid zal ons inziens in het kader van de vereiste zorgvuldigheid nader onderzocht moeten worden.

Verwijderen en afvoeren slib uit sloten en watergangen	1.328.336	1.934.915
--	-----------	-----------

Op vier plaatsen overschrijdt verontreiniging van de waterbodem met zware metalen de interventiewaarde. Het volume is uiterst beperkt. In de Open Begroting is hier een bedrag van 1,3 miljoen euro netto voor opgevoerd, ruim voldoende om minstens 65.000 m³ verontreinigd slib te ontgraven, in depot te zetten, en te verwerken. Er lijkt echter sprake van zo'n 1000 m³. Deze tegenstrijdigheid zal ons inziens in het kader van de vereiste zorgvuldigheid nader onderzocht moeten worden.

Sanering verontreinigde grond	2.287.667	3.332.321
-------------------------------	-----------	-----------

Op slechts enkele plaatsen is de grond verontreinigd met ftalaten (385m³ bij enkele gebouwen) , teerbrokken bij gebouw 8a, en PAK in de verhardinglaag bij de boerderij. Het bedrag van 2,3 miljoen tot 3,3 miljoen euro uit de Open Begroting staat hier niet mee in verhouding. Deze tegenstrijdigheid zal ons inziens in het kader van de vereiste zorgvuldigheid nader onderzocht moeten worden. Overigens: van de aangetroffen ftalaten zit alleen di-butylftalaat boven de streefwaarde. Butylbenzylftalaat, di-ethylftalaat, di-methylftalaat en andere ftalaten zijn ook aangetroffen. Volgens betrouwbare informatie werden deze laatste stoffen echter niet gebruikt bij de productie, er werd volgens informatie van de technische staf van MCI uitsluitend di-buthylftalaat gebruikt (en één vat di-octhylftalaat in de proeffabriek - daarvan is dan ook volgens het rapport Edelman (1995) op één plaats iets aangetroffen). Volgens geraadpleegde chemici is een overgang van de ene naar de andere stof niet mogelijk. Ftalaten komen ook gewoon in de natuur voor, mogelijk is dit een verklaring.

Sanering grondwaterverontreiniging	279.055	406.484
------------------------------------	---------	---------

Bij gebouw 66 is ethanol, propanol en aceton aangetroffen en bij gebouw 8a overschrijdt de verontreiniging van het grondwater de streefwaarde voor naftaleen ten gevolge van teerbrokken. De omvang is beperkt tot minder dan 300 m². Het in de Open Begroting opgevoerde bedrag is bij deze omvang buitensporig hoog. Deze tegenstrijdigheid zal ons inziens in het kader van de vereiste zorgvuldigheid nader onderzocht moeten worden.

Bodemsanering brandplaatsen	1.090.000	1.587.744
-----------------------------	-----------	-----------

Over de eventuele verontreinigingen op de brandplek, waar kruitafval verbrand werd, is geen van de rapporten specifiek. Deze plek werd wél in de zestiger jaren 'opgeruimd'. Het ligt voor de hand aan te nemen dat deze op het bedrijfsterrein gelegen plek is meegenomen in het verkennend bodemonderzoek van het bedrijfsterrein, en er geen ernstige afwijkingen werden gevonden.

Op het brandeiland, dat na de zestiger jaren gebruikt werd, en buiten het bedrijfsterrein is gelegen, werden vooraf maatregelen tegen bodemverontreiniging getroffen, zoals een zandbed op een ondoordringbare bodem. De in de Open Begroting opgevoerde bedragen sporen in het geheel niet met deze bevindingen. Deze tegenstrijdigheid zal ons inziens in het kader van de vereiste zorgvuldigheid nader onderzocht moeten worden.

Verwijderen en afvoer wegen, paden en wegverhardingen	8.059.547	11.739.907
---	-----------	------------

Volgens de rapportages komen paden en wegverhardingen voor hergebruik in aanmerking, en behoeven dus niet verwijderd en afgevoerd te worden. Plaatselijk is er een uitzondering (vak 2) daar is teveel PAK aanwezig. Desondanks is voor de verwijdering en afvoer wegen, paden en wegverhardingen een bedrag van 8 miljoen tot 11,7 miljoen euro begroot. In de rapportage van Capgemini wordt het nog bonter gemaakt: 14,2 miljoen euro voor het verwijderen van 22 km wegen en paden. Overigens kan men in kaartbijlage 2A van het raamsaneringsplan zien dat er lang geen 22 km wegen en paden zijn, doch slechts ten hoogste eenderde daarvan. Al deze tegenstrijdigheden zullen ons inziens in het kader van de vereiste zorgvuldigheid nader onderzocht moeten worden.

(10 juni 2009 : inmiddels heeft KNSF toegegeven dat deze post op een 'vergissing' berust, en hier niet thuis hoort. Zij dient eventueel opgenomen te worden bij het bouwrijp maken van het terrein)

Verwijderen en afvoeren riolering	647.160	942.683
Verwijderen en afvoer overig	3.844.642	5.600.282
De rapportages, met name het raamsaneringsplan, laten deze posten onvermeld. Zij bestaan echter voornamelijk uit het af- en vooral aanvoeren van grond in sloten, en ontgravingen, in buitensporige hoeveelheden tegen door Oranjewoud als te hoog gekwalificeerde eenheidsprijzen. Ook Capgemini voert deze post op: namelijk voor het volledig aanvullen met nieuwe grond van de afgegraven 22 km weg (voor 5 miljoen euro). Deze tegenstrijdigheden zullen ons inziens in het kader van de vereiste zorgvuldigheid nader onderzocht moeten worden.		
Verwijderen en afvoeren kabels en leidingen	270.000	393.294
Werkzaamheden algemene aard	771.250	1.123.438
Veiligheid	950.000	1.383.814

De rapportages laten deze posten onvermeld. Voor de post 'verwijderen kabels en leidingen' gebruikt Oranjewoud de kwalificatie 'wilde schatting' (blz. 30). Hoewel van relatief weinig belang, bestaat de indruk dat de post werkzaamheden van algemene aard samenhangt met het voorgenomen gebruik en gereduceerd kan worden; en de post veiligheid is niet alleen te hoog ingeschat (volgens Oranjewoud) maar maakt ook grotendeels deel uit van de overige posten.

In het algemeen verklaart Oranjewoud dat de eenheidsprijzen voor de werkzaamheden erg hoog zijn, en zij schatten dat de verhouding tussen de risicoreservering en werkelijke kosten zal neigen naar 80:20, wat wil zeggen dat 80% van de kosten gereserveerd zijn om de risico's af te dekken. Oranjewoud heeft alleen gelet op de eenheidsprijzen. Uit het bovenstaande volgt dat óók nog eens de hoeveelheden sterk overdreven zijn, en de werkelijke kosten dus aanzienlijk minder zijn dan de door Oranjewoud geschatte 20% van wat KNSF begroot.